

გარკვეული პერიოდის შერე იხვე დავაგილოთ. 14-15 დღის შემდეგ შეიძლება ბოცვრის მაცობის დადგენა. გალიაში აუცილებლად უნდა ჩაეწყოს კვები და ქვა მარილი. ხოლო მოგება სასურველია ივლის-აგვისტოში. ამ დროს მოგებული მოზარდის დაკვლის საუკეთესო დრო დეცემბერ-იანვრისთვისაა. ამ დროს აღწევნ ცოცხალი მახის მქონეში. ბოცვრის სუბტექუე აყენებენ დაკვლამდე ექვსი კვირით ადრე. სუბტექუე დაყენებული ბოცვრების რაოდენობა 4-6 სული თანაბარბინის უნდა იყოს ერთ გალიაში. სუბტექის ხოლო პერიოდში უღუღავში უნდა დამატოს ჭინჭარი იხრახუმში, ნიახურა, კამა და სასმელ წყალს უნდა დამატოს მარილი.

ბოცვრის სადგომის დეხინფექცია ხდება 10% ქლორინი კორის ხსნარით ან იჯების პირობებში ხის ნაცარს ვამატებთ 1/3 წყალს და დავუღებთ 20-30 წუთი გარკურავით მარლაში წამოვადულოთ და ჩავატაროთ დეხინფექცია.

ბოცვრის დაავადებები და პროფილაქტიკა:

იფექციური სტომატიტი – ამ დაავადებას ეწოდება „სველი ცხვირი“ ავადდებხასხლეტილი ზაჭიები დაავადება ხასიათდება ლორწოვანი ჯირკვლების ანთებით. ენაზე ჩადება წადები, პირის ღრუში ვითარდება წყლულები, მკურნალობისათვის გამოიყენება პირის ღრუს სავლები ხსნარები „აორუფ-5“ ხაინექციოდ გამოიყენება „სენსექსი“

ინფექციური სურდო – ხასიათდება ცხვირის ღრუს ლორწოვანი გარბის ანთებით. ხშირად აცემინებს და ცხვირს იფხვებეს. ასეთი ბოცვრები უნდა დიკლას.

პასტერელიოზი – მწავე დაბადება. დასაწყისში იწვევს ტემპერატურის მატებას. სუნთქვა გაანელეზულია, უმადობა და ხშირი ფაღარათი აღწინშება. გამოიყენება „კლსიტეტრაციკლინი-200“, ტრინქსინი.

ლისტერიოზი – მწავე ინფექციური დაავადება. ძირითადად ემართება მკე ბოცვრს, დაავადების ზემწავე ფორმის დროს სწრაფად იხოცება კურდღლო, ხოლო მწავე მიმდინარეობის დროს ადგილი აქვს აზორტს, აზორტის შემდეგ ემართება უკან კიდურების დამბლა და მკურნალობას არ ექვემდებარება.

მასტიტი – დასაწყისში შეიწინევა სარტქეუ ჯირკვლების ანთება, ხელით ჩამოწველისას გამოდის ჩირქოვანი ექსუდატი. მკურნალობა ანტიბიოტიკებში და მალამოებით.

კოქსიდიოზი – ავადდებიან 1.5-5 თვემდე მოზარდი, დაავადება ლოკალიზდება ლეიძლში, კეკ-ნაწლებში,

წვირლ და მხვილ ნაწლებში. მუცელი შეზერილი აქვს, ბეწვი აზურბუნული, ეწვება ფაღარათი. სამკურნალოდ გამოიყენება დიოქსაქსიტრინქსინი, სულტრინი და ნორსულფაზოლი.

მერტკავი მუნი (ხირხელია) – გამოშწვევია სოკო. ბოცვრის ეწება ბეწვის ცვენა, ცხვირის, თვალის, ყელის, ფეხის მიდამოებში, საწყის სტადიაზე შეიძლება მისი მკურნალობა იოზუვის 10%-იანი ხსნარით.

გახსოვდეთ ბოცვრის მომწინებისათვის აუცილებელია ავრა ვაქცინით „მოქსო ჰემოვიროვაკი“ 0.5 მლ ერთ სულზე.

ყველა სხვა დამატებითი ინფორმაციისათვის მიმართეთ ვებტრინარექიმს.

**სახინფორმაციო
გუჰკლდები**

ბოცვერი

ბოცვრის გამოზრდა-სუბტექის მარცხალური მოცეხი				
ქვარაში				
წარმოებული პროდუქცია	კვირული (მ)	კვირულის ღირებულება	სულ იანბი 1 სული	10 სული
ბორცი	65	12	780	7800
ბეწვე	20	30	600	6000
სულ მუხისდალი			1380	13800
ფელი დამსარევი				
სავები				
მარტოვლები სიმბეგი მურა, კურა	10	0.85	8.50	
	5	0.80	4.50	
მუხეუწარის კატინი	3		4.5	
თვა (მარტოვების, მარტოვლების)	25	0.50	12.50	
ბარტყეები	27		19	
სუფრის მარდი	1	0.50	0.50	
კეკ მინამსურების			3	
წელი	2			
სულ დამსარევი			52.50	525
მარცხალური მოცეხი			1327.50	13275

სახინფორმაციო-კონსულტანტები

- ოთარ ქოზალია - აზრონოში 599 54 63 62
- ნუზარ მძროპირიძე - აზრონოში 599 89 89 50
- ბიორგი კალანაძე - ვებტრინარი 599 54 69 84
- შალვა ანანიძე - ვებტრინარი 599 89 89 61
- მავლინა კილაძე - ზოონოქინარი 599 89 89 60
- ლევანი ჩიქოვანი - ზოონოქინარი 599 74 37 43

გაითხი
2014

ბოვერის შიშა-შენახვა ოჯახის პირობებში

შებოცვეობა – ერთ-ერთი ყველაზე მომგებიანი დარგია მეცხოველეობაში ბოვერი მიკუთვნება მცენარეული მკვებავ მღრღნელებს, იგი წარმოშობილია გარეული წინაპრებისგან, რომელიც გაგვიცვლილია მთელ რაგ ქვეყნებში. ბოვერი ყველაზე მრავალფეროვანი ცხოველია. საქართველოში ოჯახურ პირობებში შესაძლებელია წელიწადში 3 დანაჰინება თითოეულზე 6-7 ზაჭია ეი წელიწადში 18-24 ზაჭია, რაც იმას ნიშნავს წელიწადში ერთი ბოვერიდან 1 ცენტური ხორცის მიღება შესაძლებელია.

ბოვერის შენახვა და კვება – ისინი ნაკლებად მოსთხოვენ არის შენახვას და კვებაზე. მათი შენახვა შესაძლებელია ძალზე მკვლევად ფარიონზე ხშირი ბეწვის გამო არ ესაჭიროება სითბო და მთელი წლის განმავლობაში შესაძლებელია მათი გარეთ გალიებში შენახვა. სექსობრივ ხორბლის ადრეს 3-4 თვის ასაკში, მკვება გრძელდება 21-24 დღე. ამ დროს კვირას ზაჭიები იფარება ბეწვით. 9-10 დღეში უხისდება ოჯახები. 15-20 დღეში იწყებენ ბუდებიან გადისხელის ზაჭიების დაკრის შედეგად და ბოვერი 3 დღეში მდის ხორბოში, ერთი კვირის მერე შეიძლება მისი გასეოფორება ზაჭიები 45 დღე დედასთან უნდა იყოს რათა არ დაკნინდეს. ნაღწიფადობის ასეთი ორიგინალური თვისება იძლევა სამუადებს რაც შეიძლება მეტი ნამატი მივიღოთ. სარძევე კბილებს ბოვერი 20 დღის ასაკში იცვლის. ბოვერი სიციხლის მთელი პერიოდის განმავლობაში იცვლის ბეწვს. პირველად ერთი თვის ასაკში, მეორედ 3,5-თვის ასაკში, მესამედ 7 – 7,5 თვის ასაკში. ამასთანავე არსებობს საზონური ბეწვის გამოცვლა გაზაფხულზე და შემოდგომაზე. ამის ცოდნა იმისათვის არის საჭირო რომ გასასუქებელი ბოვერის ხორცის რაოდენობა არ დაემთხვეს ბეწვის ცვლის პერიოდს რადგან ტყავის ხარისხი და დანიშნულება ივარგება. ბოვერს კარგად აქვს განვითარებული ყნოსვის ინსტიქტი რითაც იგი ანსხეუებს სხვა ზუღიდან გადმოსულ ზაჭიებს და კლავს. ბოვერის უარყოფითი თვისებებია ე.წ. „კომროვაცია“ (თვისი განვლის ჰება), ამას იწყებს 23-24 დღის ასაკში, ცდებით როცა რძის გარდა სხვა საკვების მიღებას იწყებს. ცდებით დადასტურებულია ასეთ ზაჭიებს 3-ჯერ ნაკლები ზრდა-განვითარება აქვს. ეს პროცესი ხშირად იწყებს სხვადასხვა დაავადებებს. ამიტომ ბოვერის გალიაში ყოველთვის იყოს სანიშნული სან-სივინური პირობები. ოჯახურ პირობებში სასურველია ბოვერის შენახვა

ინდივიდუალურ ან ჯგუფურ მარტივ გალიებში. სასურველია გალიების ძირი იყოს მათულებადი, რათა ფეკალური მასა ადვილად ჩამოვივდეს და ქვეშაფენად ქონდეს ნაშეა ან ჩალის ფოჩები რომელიც ხშირად უნდა გამოიცვალოს. ბოვერის შექენა სასურველია იმ ოჯახური მეურნეობებიდან რომელთაც გააჩნიათ ვეტერინარული მოწმობა ჯანმრთელობის შესახებ. სასურველია ბოვერის შექენა 3 – 4 თის ასაკიდან. აუცილებელია უნდა გამოიკითხოს ის მომწველი თუ როგორ უვლიდა, კვებდა და რა პირობებში იმსახვდა. კარგი ადვილი და მამალი ერთი ჯიშის თუ იქნება მამალი სხვადასხვა მურწეობებში გამოზრდილი.

რეკომენდირებული ჯიშები:

ფლანდრა

შინშლია

ვენის ცისფერი

ბოვერის ძირითადი საკვებია:

1. შვენიე საკვები (კომპოსტო, ბალახი მარცვლოვანი და პარკოსანი, სიმინდის ღერი ფოთილი), 2. წვნიანი საკვები (მარტენები ზღვრეულის, ზოსტნეულის ანარქენები), 3. კონცენტრირებული საკვები (შრიტი, კობტონი, კომინირებული საკვები-სიმინდის, კატის, შერიის, ხორბლის მარცვლი), 4. გრანულები (თივის ფეკლის, შრიტი, მარცვლის ანარქენისა და მიკროელემენტები), 5. მინერალური (მარლი, ცარი, ძლის ფეკლი).

„საფულისპერიოდში ბოვერის ძირითადი საკვები არის შვენიე ბალახები. განსაკუთრებით კარგად ჰამს ხის ფოთლებს და ყლიორტებს როგორცაა: აბზინდი, ფრამან-დუკი, ცერცელა, კამა, ალვის ხე, ჰინჭარი ადვილებია-

მდე რომელიც წინასწარ უნდა დასველებდეს ან დაინახოს, რომ პირი არ დაუსუსხოს. ზამთარში და ადრე გაზაფხულზე ვიტამინის საკვებად უნდა გამოვიყენოთ სტაფილო, ჰარბალი, ტურნეფსი. შემოდგომით კარგი საკვებია კომპოსტო, გვიან შემოდგომით გადავიყენოთ ზამთრის საკვებზე კონცენტრატი, თვით და მინერალური ნივთიერება. სასაფულისი ულუვის სტრუქტურა ასეთია:

კონცენტრატი-65%, უხეში საკვები-20%, წვნიანი საკვები 15%.

ზრდასრული ბოვერის საკვებზე მოთხოვნილება წელიწადში (კგ)

საკვების სახე	დედალი	მამალი
1. უხეში	35-40	23-25
2. წვნიანი	50-60	70-50
3. შვენიე	200-250	150-160
4. კონცენტრატი	35-37	22-25

ზამთრისათვის პირველ რიგში უნდა დაგამზადოთ მალალი ხარისხის თვით, ყველაზე კარგია იონჯა, სამცურა და ესპარტეი წელიწადში ბალახი კარგად უნდა გავაგებოთ. შვენიე შენახვისას ადვილ-ადვილ უნდა დაეაგროთ მარლი, რომ არ აობდეს. ასევე შეიძლება შედეგებით, დაცვრით ჰინჭარი და ჩაცვრით მემოკებში. ბოვერი კარგად ჰამს გამწვალ ღორებს სივრის ფორს კამას, ოხრაბუმს, საზამთრის, სესვის, გორას, კარტიფილის ქერს თუ გავაგებოთ და დავეცვათ მივეცეთ კონცენტრატთან ერთად. ბოვერის გალიაში აუცილებელია უნდა ჰქონდეს მოწითალო მოყავისფერი მინერალური ქვა პირველ ხანებში ჯერადლებს არ მიაქცევს, მაგრამ შემდეგ დანიწებს მის ლოკვას, რაც აუცილებელია კბილებისა და მინერალური ნივთიერების შესავსებად.

ბოვერი დღეში ერთხელ აუცილებელია უნდა გამოეუქვათ სივრანზე და უმუხებელია ბოვერის საკვებად დაბელებული პროდუქტების ან სპეციფიკური ხუნის მქონე თივის მაცევა.

ბოვერი შეეკარებისას უნდა იყოს მამალი 4-5 თვის დედალი 6-7 თვის. კარგია შეეკარებისას თუ ახალგაზრდა დედას მცურ მამალით და პირიქით შეეკარებოთ. შეეკარებისას დედალი უნდა მიეცემათ მამალს თვის გალიაში და ყველა ინტენჯარი ამოვიღოთ. შეწყვილების შემდეგ უნდა მოხდეს დავილება და 4-5 დღე მერე ისე დაეაბრუნოთ მამალითან გალიაში